

Behövs en regressöverenskommelse?

av Anders Sandberg

Anders Sandberg
anders.sandberg@
goinge.lansforsakringar.se

I Sverige finns sedan 1949 en möjlighet för försäkringsbolagen att ansluta sig till den s.k. Regressöverenskommelsen (RÖ). Överenskommelsen reglerar förhållandet mellan ett egendomsförsäkringsbolag som har ersatt en sakskada och en skadevållare och dennes ansvarsförsäkringsgivare. De flesta försäkringsbolag i Sverige har anslutit sig till RÖ.

I Finland finns inte någon liknande överenskommelse mellan bolagen. Denna artikel innehåller en komparativ analys av de regler som styr skadeförsäkringsbolagens möjligheter till regress och undersöker hur regressarbete kan fungera utan en motsvarighet till RÖ.

Utöver aktuell lagstiftning, rättspraxis och försäkringsvillkor att ta hänsyn till i det enskilda fallet måste den som arbetar med regresser i Sverige oftast även beakta reglerna i RÖ. Syftet med RÖ anges bl.a. vara att skapa förutsättningar för en rationell regresshantering inom branschen¹. Ibland frågar jag mig om RÖ verkligen ger det resultatet? Genom Svenska Försäkringsföreningens Nordiska resestipendium 2005 har jag fått möjligheten att studera regressverksamheten i Finland, ett land som saknar en motsvarighet till den svenska RÖ. Med detta som bakgrund har jag författat denna artikel, som inte gör anspråk på att vara juridiskt uttömmande. De åsikter som framförs är helt och hållet mina egna.

Inledningsvis förklaras kortfattat vad en regress är för något. Därefter redogörs för gällande svensk lagstiftning på området. Sedan följer en presentation av RÖs innehåll och särskilt uppmärksammas de nyheter som införts för skador som inträffat från den 1 juli 2005. Gällande lagstiftning i Finland går igenom och därefter redogör jag för mina erfarenheter från studierna under stipendievistelsen. Artikeln avslutas med en sammanfattande diskussion.

Anders Sandberg är jurist/skadereglerare på Länsförsäkringar Göinge. Han var Svenska Försäkringsföreningens Nordiska resestipendiat i Finland 2005.

Vad är en regress i skadeförsäkringsbranschen?

Det händer ibland att en skada orsakas av någon som kan hållas skadeståndsskyldig för densamma. Om den skadelidande har ett försäkringsskydd som gäller för händelsen kan denne få hjälp med ersättning från sitt eget försäkringsbolag och därmed mildra sin skada till en kostnad motsvarande självrisk. Försäkringsbolaget som betalat ersättning kan då vilja inträda i den skadelidandes rätt till skadestånd av den som framkallat skadan. Om så sker riktar försäkringsbolaget ett regresskrav mot den skadeståndsskyldige, dvs. ett krav om att få tillbaka det som betalats ut i ersättning till försäkringstagaren från någon annan som har att svara för skadan på skadeståndsrättslig grund. Reglerna härom bildar ett gränsområde mellan försäkrings- och skadeståndsrätt².

Sverige

Från och med 1 januari 2006 gäller en ny försäkringsavtalslag i Sverige (2005:104). Bestämmelserna om regressrätt i den nya lagen återfinns i 7 kap. 9 § när det gäller konsumentförsäkringar samt 8 kap. 19 § för företagsförsäkringar, och dessa lyder som följer:

7 kap. 9 §

Försäkringsbolaget inträder i den försäkrades rätt till skadestånd med anledning av skadan, i den mån denna omfattas av försäkring och har ersatts av bolaget.

8 kap 19 §

Det som sägs i ... 7 kap. 9 § om regressrätt tillämpas också vid företagsförsäkring.

I propositionen till den nya försäkringsavtalslagen anges som skäl till regeringens förslag att försäkringsbolagens rätt till återkrav utretts av Personskadekommittén i sitt betänkande *Samordning och regress. Ersättning*

vid personskada (SOU 2002:1), i vilken även regressrätten vid skadeförsäkring behandlas. Regeringen delar kommitténs uppfattning att försäkringsbolagen tillämpar nuvarande regler med omdöme och med beaktande av sociala hänsyn och att det därför inte finns någon anledning att behålla den tidigare dispositiva regeln i gamla försäkringsavtalslagens 25 §3, som begränsade regressrätten. Man beaktar även jämningsregeln i 3 kap. 6 § skadeståndslagen som tar hänsyn till föreliggande försäkringar och försäkringsförhållanden samt den mellan försäkringsbolagen gällande regressöverenskommelsen.⁴

Försäkringsvillkor

Den tidigare rättsregelns dispositivitet⁵ medförde att försäkringsbolagen – i varierande utsträckning – utvidgade sin regressrätt i försäkringsvillkoren till en i princip oinskränkt möjlighet att rikta regresskrav. I huvudsak säger försäkringsbolagen i sina villkor att de övertar försäkringstagarens rätt att rikta anspråk mot skadevällaren oavsett graden av vållande.⁶ Någon ändring av villkoren med anledning av den nya försäkringsavtalslagen lär inte behövas i detta avseende.

Regressöverenskommelsen – RÖ

Den utpekade skadevällaren, som får ett regresskrav från ett egendomsförsäkringsbolag, kan i sin tur ha en ansvarsförsäkring som gäller för händelsen och anmäla kravet till sin ansvarförsäkringsgivare.

Om både egendomsförsäkringsbolaget och ansvarsförsäkringsbolaget har anslutit sig till RÖ regleras möjligheten att rikta kravet enligt vad som sägs i denna överenskommelse. När den första RÖ träffades 1949 var det primära syftet att begränsa försäkringsbolagens regresskrav till de fall då det gällde belopp av någon betydelse. Man ville undvika regresskrav som inte kunde motiveras på företags-

ekonomiska grunder. Då sattes beloppsgränsen till krav över 1.000 kr. Ambitionen med RÖ var också att skapa förutsättningar för ett snabbare och effektivare regressförfarande⁷.

RÖ är föremål för kontinuerlig revidering. Sveriges Försäkringsförbund sköter förvaltningen och upprättar löpande en förteckning över de anslutna försäkringsbolagen. Samtal och överläggningar om innehållet i RÖ förs löpande mellan försäkringsbolagen. I fjol våras lämnade en arbetsgrupp bestående av representanter från de större bolagen ett förslag till justering av den senaste versionen av RÖ från 1997. Försäkringsförbundet erbjöd sakförsäkringsbolagen att ansluta sig till den nya RÖ som gäller för skador som inträffar från den 1 juli 2005. På förbundets hemsida kan man ta del av överenskommelsen och se vilka försäkringsbolag som har anslutit.⁸

I ingressen till RÖ anges att bolagen avtalat vad som ska gälla vid regress från egendomsförsäkringsbolag mot ansvarsförsäkrad i annat bolag samt vid återkrav från ansvarsförsäkringsbolag mot egendomsförsäkringsbolag när rätt till regress inte föreligger enligt avtalet. Vi återkommer till vad som menas med återkrav längre fram.

Därefter definieras med en hänvisning till Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 1994:1)⁹ om försäkringsklasser vad som avses med egendomsförsäkring¹⁰ och ansvarsförsäkring¹¹. RÖ tar sikte på den skadeersättning som betalats ut enligt försäkringsvillkoren och undantar således andra kostnader såsom administrations- eller utredningskostnader.

En nyhet i ingressen i nya RÖ är ett tillägg om att regress- och återkravsärenden inte skall förhållas eller i övrigt särbehandlas av det mottagande bolaget. Denna skrivning torde ha lagts till för att ytterligare förstärka överenskommelsens syfte att skapa förutsättningar för en rationell regressverksamhet inom försäkringsbranschen och få bukt med eventuella försök att kringgå överenskommelsen.

Efter ingressen följer överenskommelsens

åtta punkter. Nedan följer en kort beskrivning av innehållet i dessa. För en närmare studie av RÖ hänvisas till Harald Ullmans skift *Regressöverenskommelsen, En studie i försäkringsbolagens överenskommelse av år 1997*, utgiven av Svenska Försäkringsföreningen och vilken fyller sitt syfte även efter senaste versionen.

1. Regresskrav mot den ansvarige

Första punkten säger att regresskravet skall framställas skriftligen mot den person som egendomsförsäkringsbolaget håller ansvarig för skadan. Kravbrevet skall innehålla ett meddelande om att egendomsförsäkringsbolaget håller mottagaren ansvarig för skadan samt ange omständigheterna som grundar kravet. Något preciserat belopp behöver inte anges men brevet bör innehålla en uppmaning till mottagaren att kontakta sin ansvarsförsäkringsgivare.

2. Beloppsgräns

Numera är beloppsgränsen satt till det prisbasbelopp som gällde när skadan inträffade. För år 2005 motsvarar det 39.400 kr enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. I nya RÖ innehåller punkten ett förtydligande om att den ansvarige äger rätt att åberopa samma beloppsbegränsning även till den del kravet berör dennes självrisk. Den ansvarige skyddas således av beloppsgränsen i samma utsträckning som ansvarsförsäkringsbolaget.

En större nyhet i den nya överenskommelsen är att för vissa typer av skador (skador orsakade av utströmning från ledningssystem för vatten, värme eller avlopp med därtill anslutna anordningar eller från våtutrymme) är det numera fritt fram för regresskrav redan från första kronan, dvs. beloppsbegränsningen är borttagen. Denna ändring av tidigare förhållande torde vara resultatet av en kompromiss inom arbetsgruppen för att även fortsättningsvis behålla en stor anslutning till RÖ.

3. Regressrätt mot fysisk person

För regresskrav mot fysisk person säger RÖ att sådan är tillåten endast då denne ansvarar på grund av uppsåt eller grov vårdslöshet eller då skadan uppkommit i samband med dennes förvärvsverksamhet. Genom RÖ har de anslutna försäkringsbolagen således begränsat den annars i princip oinskränkta regressrätten när det gäller krav mot fysiska personer.

4. Återkrav

För den händelse ansvarsförsäkringsbolag först reglerar en skada som kan ersättas av en egendomsförsäkring utan att grunda regressrätt enligt RÖ har ansvarsförsäkringsbolaget rätt att återfå skadeersättningen genom återkrav mot egendomsförsäkringsbolaget. Denna regel är närmast att beteckna som en ordningsregel som syftar till att motverka ett kringgående av RÖ. Regeln får betydelse i tre olika situationer; nämligen om skadeersättningen som ansvarsförsäkringsbolaget betalat ut är mindre än beloppsgränsen, om en fysisk person inte ansvarar för en egendoms-skada genom uppsåt, grov vårdslöshet eller har samband med dennes förvärvsverksamhet, samt i det fallet att överenskommelsens preskriptionsfrist om två år för regresskrav passerat (preskriptionsfristen gäller således inte för återkrav).

5. Preskription

För att egendomsförsäkringsbolaget inte skall förlora sin rätt till regressersättning måste talan väckas mot den ansvarige inom två år från den dag bolaget första gången mottog anmälan om den skada som ligger till grund för kravet. Att talan måste väckas innebär kort och gott att egendomsförsäkringsbolaget måste ansöka om stämning vid domstol för att regressfordran inte skall preskriberas.

Om tvist uppkommer mellan ansvarsför-

säkringsbolag och egendomsförsäkringsbolag om återkrav eller tvist om tolkning och tillämpning av RÖ gäller att skiljeförfarande måste påkallas inom samma tid, två år från den dag skadeanmälan första gången motogs.

6. Tvistelösning

De anslutna bolagen har avtalat att tvister om återkrav eller tvist om tolkning och tillämpning av RÖ dem emellan skall avgöras genom skiljedom enligt Stockholms Handelskam-mares Skiljedomsinstitutets regler för försäkringstvister. Varje meddelad skiljedom skall tillställas Sveriges Försäkringsförbund och vara tillgängligt för alla som vill ta del av den. Hittills har ingen skiljedom skickats till förbundet¹².

I tidigare RÖ från 1997 sattes en gräns vid 30 prisbasbelopp. Tvister om regress avseende ett belopp understigande denna gräns skulle, om försäkringsavtalet gjorde det möjligt, avgöras genom skiljedom. Inget var bestämt om tvister avseende större belopp.

7. Kollision

Ännu en ordningsregel som syftar till att hindra bolagen från att sätta RÖ ur spel. Denna punkt säger att försäkringsvillkor som strider mot RÖ är utan verkan. För att ytterligare förstärka och förtydliga syftet med denna regel har nu också införts att detsamma gäller en systematisk tillämpning av försäkringsvillkor i syfte att kringgå RÖ.

8. Ikraftträdande

Den nya RÖ trädde i kraft den 1 juli 2005 och gäller för skador som inträffade från och med den dagen. För skador som inträffat dessförinnan gäller vad som sägs i 1997 års RÖ.

Finland

I Finland gäller Lag om försäkringsavtal 28.6.1994/543 som trädde i kraft 1 juli 1995.

Lagen ersatte den tidigare lagen den 12 maj 1933 om försäkringsavtal (132/33)¹³. Regressrätten vid skadeförsäkring är som huvudregel inskränkt till fall då den ansvarige framkallat skadan uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet eller har strikt ansvar för skadan¹⁴.

Bestämmelsen om försäkringsbolagens möjlighet att rikta regresskrav, som är föremål för denna undersökning, återfinns i 10 kap. 75 § 1 st, som lyder:

Försäkringsgivarens regressrätt

Den försäkrades rätt att hos tredje man kräva det ersättningsbelopp som försäkringsgivaren betalt till den försäkrade, övergår till försäkringsgivaren endast i det fall att tredje man har framkallat försäkringsfallet uppsåtligen eller av grov oaktsamhet eller enligt lag är skyldig att betala ersättning oberoende av eventuell oaktsamhet. Om begränsningar av försäkringsgivarens regressrätt i samband med vissa försäkringar stadgas i 13 a § produktansvarslagen.

Regeln är dispositiv enligt vad som anges i lagens 1 kap. 3 §.

Det råder en osäkerhet i Finland om vad lagen egentligen säger om försäkringsbolagens regressrätt. Det är begreppet ”tredje man” som uppfattas som oklart i vad mån det avser fysiska såväl som juridiska personer. För närvarande är en ny lagstiftning ute på remiss och man väntar på ett snart klarläggande av frågan.

Försäkringsvillkor

Rättsregelns dispositivitet har, precis som i Sverige, medfört att försäkringsbolagen i Finland i sina försäkringsvillkor i princip förbehåller sig oinskränkt regressrätt, åtminstone

när det gäller krav mot företag.¹⁵ När det gäller regresskrav mot fysisk person har man i villkoren stadgat att sådana är möjliga endast vid uppsåt, grov oaktsamhet eller vid ansvar oberoende av oaktsamhet.

Regressarbete utan en överenskommelse

Idag finns det som sagts ovan ingen överenskommelse mellan försäkringsbolagen i Finland liknande den RÖ vi har i Sverige. Det har emellertid funnits en regressöverenskommelse även där. Den kom till i december 1973 och gällde under ca 20 års tid.¹⁶ Överenskommelsen liknade RÖ i vart fall i så måtto att den innehöll en beloppsgräns, under vilken det inte var tillåtet att rikta regresskrav. Beloppsgränsen var dock mycket högre än vad som anges i RÖ, 100.000 finska mark, vilket motsvarar ungefär 150.000 svenska kronor idag. På grund av att ett av de större anslutna försäkringsbolagen drog sig ur överenskommelsen, så upphörde den i mitten av 1990-talet.

Den tidigare överenskomna beloppsgränsen tillsammans med en nu rådande ”tyst” överenskommelse mellan försäkringsbolagen, medför att man idag – med svenska mått mätt – är väldigt sparsam med att framställa regresskrav mot skadevällare med ansvarsförsäkringsskydd. Den allmänna inställningen på försäkringsbolagen tycks vara att hellre avstå från att rikta regresskrav för att inte dra på sig oönskad mediauppmärksamhet, som kan påverka bolaget och kanske hela försäkringsbranschen negativt. Om ett egendomsförsäkringsbolag ändå skickar ett regresskrav och får ett bestridande från ansvarsförsäkringsbolaget, måste det handla om ett betydande belopp för att man ska överväga en rättslig prövning. Det är inte ovanligt att egendomsförsäkringsbolaget inte ens får ett svar på sitt krav och många gånger får det bero med det.

På försäkringsbolagen är man emellertid inte tveksam till att skicka regresskrav mot

skadevällare hemmahörande i ett land utanför Finland. Man arbetar även flitigt med regresskrav mot personer som döms för olika skadebringande brott, vilka personer således är utan ansvarsförsäkringsskydd.¹⁷

Sammanfattande avslutning

Till att börja med kan man, såvitt gäller lagregler och försäkringsvillkor, konstatera att regressmöjligheterna i Finland i princip stämmer överens med vad som gäller i Sverige. Eventuella skillnader mellan respektive lands rättspraxis har inte penetrerats men med utgångspunkt i den överensstämmande lagstiftningen och försäkringsvilkorens utformning torde man kunna anta att det inte finns några större skillnader heller på detta område.

Skillnaden framkommer istället i hanteringen av regressärenden. I Sverige tycks viljan att regressa vara större och därmed antalet regressärenden vara fler jämfört med hur det är i Finland. Förklaringen till detta framstår vara att i Sverige har vi RÖ. Det finns ingen samlad statistik över resultatet av de svenska försäkringsbolagens regressverksamhet. I Finland är det likadant. Men den större aktiviteten i Sverige tar utan tvekan mer resurser i anspråk. Frågan om RÖ fyller sitt syfte att rationalisera regressverksamheten i branschen har svårt att få ett jakande svar. Än svårare har RÖ att nå syftet efter den ändring som införts om att det vid vissa skadeorsaker (läs vattenskadorna) är fritt fram att rikta regresskrav redan med första skadekronan. Jämfört med situationen i Finland kan man säga att den enda funktionen RÖ fyller är att den innehåller stöd för skadereglerare och regressansvariga för att bedöma frågan om regress är tillåten eller inte.

I Finland gav man uttryck för att sakna detta stöd som en överenskommelse ger och den tidigare överenskommelsen gav. Hela regressverksamheten tycktes nu sväva i luften och man visade därför stort intresse för den

svenska RÖ. Ur denna synvinkel framstår det som att en regressöverenskommelse behövs. Vad som sedan är en rationell och effektiv regresshantering är det ytterst upp till varje försäkringsbolag att ta ställning till utifrån affärsmässiga bedömningar. Om försäkringsbolagen tillsammans kan enas om vissa regler att gälla dem emellan kan man nå en bra lösning. Även ur denna aspekt finns ett behov av en överenskommelse. Men de ändringar som införts i nya RÖ talar snarast för att regressarbetet mellan försäkringsbolagen i Sverige inte fungerar riktigt som det är avsett. Jag ser med spänning fram emot en finsk RÖ.

Referenser/Litteratur

- Hellner, Jan, "Försäkringsrätt", 2:a omarbetade uppl., Faksimilupplaga Stockholm 1994
- Ullman, Harald, "Regressöverenskommelsen – En studie i försäkringsbolagens överenskommelse av år 1997", utgiven av Svenska Försäkringsförbundet
- Proposition 2003/4:150 Ny försäkringsavtalslag Regressöverenskommelsen (RÖ) för skador inträffade från och med den 1 april 2005
- Regressöverenskommelsen (RÖ) från år 1997

Noter

- ¹ Ullman, Harald *Regressöverenskommelsen – En studie i försäkringsbolagens överenskommelse av år 1997*, utgiven av Svenska Försäkringsförbundet, s. 5.
- ² Hellner, Jan, *Försäkringsrätt*, 2:a uppl., s. 277.
- ³ *Försäkringsavtalslag (1927:77)*.
- ⁴ Prop. 2003/4:150, Ny försäkringsavtalslag, s. 205 f.
- ⁵ Se tidigare FAL 3 §.
- ⁶ För att ge ett exempel återges här vad som gäller i Länsförsäkringars villkor för Kombinerad företagsförsäkring (V065:7):
Z. Allmänna Avtalsbestämmelser 06.
Återkrav
I den mån bolaget har betalat ersättning övertar bolaget den försäkrades rätt att kräva ersättning av den som är ansvarig för skadan.

Återkrav mot privatperson får framställas endast om

- denne vållat skadan med uppsåt eller genom grov vårdslöshet eller
- skadan har samband med dennes förvärvsverksamhet.

Villkoren för Länsförsäkringars villahemförsäkring innehåller följande bestämmelse (VH05):

M. Allmänna Bestämmelser

M.10 Återkrav

I samma utsträckning som vi har betalt ersättning för skada, övertar vi rätten att kräva ersättning av den som är ansvarig för skadan.

⁷ Ullman, aa s. 2.

⁸ www.forsakringsforbundet.com.

⁹ Se föreskriften på www.fi.se.

¹⁰ Försäkringsklasserna 8. Brand och naturkrafter, 9. Annan sakskada och 16. Annan förmögenhetskada.

¹¹ Försäkringsklass 13. Allmän ansvarighet.

¹² Enligt vVD Anders Beskow har inga avgöranden sänts till förbundet per den 22 augusti 2005.

¹³ www.finlex.fi/sv/

¹⁴ Prop. 2003/4:150, Ny försäkringsavtalslag s. 118.

¹⁵ Exempelvis säger villkoren för företagsförsäkring i försäkringsbolagen Fennia, Tapiola och Lokalförsäkring att ”Den försäkrades rätt till skadeersättning av tredje man, som har ersättningsansvar för skadan, övergår till Fennia/Tapiola/försäkringsgivaren upp till det ersättningsbelopp bolaget har betalat.”

¹⁶ Regressusipimus 18.12.1973, enligt Jyrki Viheriäsaari på försäkringsbolaget Pohjolas juristavdelning.

¹⁷ Avsnittet bygger på intervjuer under tiden 15–21 september 2005 med följande personer: Minna Rompainen, Fennia, Antti Näreaho, Fennia, Johanna Lind, Fennia, Matias Fors, Fennia, Heli Pellinen, Tapiola, Matti Karimäki, Tapiola, Jussi Korpelainen, Tapiola, Ann-Christine Pajunen, Tapiola, Matti Kainulainen, Pohjola, Jyrki Viheriäsaari, Pohjola, Mervi Sfakiotakis, Pohjola, Ari Hartzell, Lokalförsäkring och Heli Vuori, Lokalförsäkring.